

МІФОЛОГІЗАЦІЯ ВЕРБАЛЬНИХ ВІЗІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МЕРЕЖЕВІЙ ПОЕЗІЇ ПРО ВІЙНУ

Алла МАРТИНЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна, Івано-Франківськ)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3734-2915>

Research ID: HLX-1642-2023

Тетяна ЧЕРЕДНИК,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Україна, Чернігів)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9914-9734>

Research ID: HND-0117-2022

У статті зроблено спробу проаналізувати мережеві тексти періоду відкритого протистояння Росії проти України через оприявлення в них міфологічної свідомості українців, аналізуючи вербальні візії, представлені у художніх текстах. Методологічну базу дослідження становили роботи Ю. Завадського, М. Рябченко, Т. Цепкало, Т. Пастуха, М. Яцимирської про особливості мережевої літератури, її візуалізацію та своєрідність сучасної української поезії. Для роботи виокремлено поетичні твори із соціальних мереж, опубліковані авторами як на власних сторінках, так і на сторінках різнохарактерних груп FB та інших інтернет-платформ. Як ілюстрації використано тексти Олени Герасимюк, Дмитра Лазуткіна, Сергія Рубана, Анни Хвост, Вероніки Ганай, Анни Ютченко, Світлани Перч, Марини Пономаренко, Віолетти Кравченко, Інни Гончар, Людмили Лещук, Василя Задорожного, Михайла Красюка, Олеси Жданюк, Шури Стріли.

У дослідженні зосереджено увагу на особливостях представлення художніх творів у мережі, тобто поєднанні вербального та візуального. Особливістю поетичних текстів визначено їх емпатійну частину, яка повною мірою впливає на читача /глядача тільки у поєднанні слова та його візуального супроводу. Особливу увагу приділено аналізу міфологічної свідомості українців, яка проявляється у різних образах переважної кількості поетичних текстів, опублікованих на сторінках інтернет-платформ.

Ключові слова: мережеві тексти, вербальні візії, міфологізм, свідомість, образна система, сучасна українська поезія.

VERBAL VISIONS MYTHOLOGIZATION IN CONTEMPORARY UKRAINIAN ONLINE POETRY ABOUT WAR

Alla MARTYNETS,

PhD in Pedagogics, Associate Professor at the Department of Foreign Literature and Comparative Literature, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk)

Tetiana CHEREDNYK,

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Germanic Philology, T. H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium" (Ukraine, Chernihiv)

The article is concentrated on the analyses of the online poetry created during the Russia-Ukraine war. The methodological basis of the network literature study, as a unique cultural phenomenon, has been formed by the works of Ukrainian scientists Yu. Zavadskyi, M. Ryabchenko, and T. Tsepka. The issue of visualization of online pieces of literature, as a way of accentuating the image system, has been investigated by M. Yatsymirska. T. Pastukh's articles are important for fixing the trends of the modern online poetry movement during the Russian-Ukrainian war.

Texts for the analyses are the pieces of poetry by O. Gerasimiyuk, D. Lazutkin, S. Ruban, A. Khvost, V. Ganai, A. Yutchenko, S. Perch, M. Ponomarenko, V. Kravchenko, I. Gonchar, L. Leschuk, V. Zadorozhny, M. Krasyuk, O. Zhdanyuk, Shura Strila, published by the authors on their own pages or pages of various groups in social networks and Internet platforms during full-scale military operations (2022).

The attention is focused on the peculiarities of a literary text presentation in the network space through the combination of verbal material and visual content, which enhances the emotional impression of the work. Online poetry related to the war subject has a specific intonation, the main tonality of which is aimed at increasing the empathy of the addressee. The unity of word and image, which strengthens it, affects the reader/spectator. A new form of communication dialogue has been formed in this way.

The authors of the article drew attention to the peculiar kinship of the poetic texts of wartime. According to the results of the analysis, it has become clear that the online poetry by various authors presents a form of reactive action, in which a certain tendency can be traced, specifically rational consciousness is inferior to unconsciousness, and unconscious breaks through the normalized conscious. The Ukrainian mentality is visualized in this way, which is manifested with the help of ancient mythological images-symbols (Mothers-ancestors, Berehynia, Witches, dolls, etc.), biblical images (Christ, Mother of God, St. Nicholas) or images of legendary antiquity (Attila).

The researchers drew the conclusion that the terrible experience of war in online poetry has been accumulated, on the one hand, with the help of illustrative visualization, on the other hand, through the figurative system of works, which gravitates to different levels of foundations of existence (archetypal, deep-mythological, and biblical).

Key words: *online texts, verbal visualisation, mythology, consciousness, figurative system, contemporary Ukrainian poetry.*

Постановка проблеми. Донині запитання, чим насправді є мережева література, залишається відкритим. Науковцями не з'ясовано, до якого пласту літератури віднести мережеві тексти: це специфічне літературне явище чи різновид традиційної літератури, представлений у віртуальному форматі. Пошуки відповіді на питання про природу сучасної мережевої літератури, про її своєчасність і доцільність, про її художню вартісність, особливо якщо це поезія, є важливим кроком у літературно-філософському осмисленні сьогодення. Соня Кошкіна, виступаючи на конференції Асоціації чеських письменників, зазначила, що сьогодні настав «час коротких форм: колонок, есе, поезії. Вони є надзвичайно важливими у сенсі фіксації подій, настроїв, емоцій «тут і зараз». До того ж короткі форми не знають проблем із доступом до читача – досить опублікувати їх у соціальних мережах» (Кошкіна, 2023). Розмірковуючи про доцільність писати під час війни, журналістка цитує висловлювання воєнної кореспондентки і письменниці Є. Подобної: «Є багато дискусій, коли варто писати про війну – одразу чи почекавши років десять, коли емоції уляжуться і досвід буде «перетравлено». Я думаю, що писати про війну потрібно завжди, коли автор відчуває в собі сили і бажання щось сказати» (Кошкіна, 2023). Думка тих, хто бере участь у воєнних подіях і пише про все, пов'язане з ними, обґрунтовує надзвичайну актуальність цієї проблеми.

Аналіз досліджень. За результатами аналізу досліджень мережевої літератури ми виокремили ті з них, які стали джерелом для наших спостережень і міркувань. Зокрема цікавим, як ми вважаємо, є дисертаційне дослідження Ю. Завадського (Завадський, 2006), присвячене питанню типології мережевої літератури та її поетики у площині сучасного західного літературознавства. М. Рябченко (Рябченко, 2019) аналізує жанрові різновиди воєнної прози у сучасній українській літературі. Т. Цепкало (Цепкало, 2020) аналізує питання міфологізму української поезії ХХ століття, а Т. Пастух у серії статей про поезію під час війни (Пастух (I), 2023; Пастух (II), 2023; Пастух (III), 2023) цитує поетичні твори, розповідає про їх авторів і в такий спосіб збирає матеріал для потенційної поетичної антології. Не можемо оминати увагою і роботу М. Яцимірської (Яцимірська, 2015), присвячену аналізу візуалізації смислових концептів, представлених у текстах соціальних мереж.

Мета статті – дослідити твори сучасної мережевої літератури періоду відкритого протистояння Росії проти України з позиції оприявлення/ візуалізації у поетичних текстах міфологічної свідомості українців.

Виклад основного матеріалу. Перед аналізом фактичного матеріалу ми вважаємо за доцільне заявити, що об'єктом дослідження стали поетичні тексти із соціальних мереж, опубліковані авторами як на власних сторінках, так і на сторінках різнохарактерних груп FB, інших інтернет-платформ.

Війна об'єднала усіх українців у протистоянні ворогу. Не залишилася осторонь цього культура загалом і література зокрема. Оскільки під час війни письменники здебільшого втратили можливість друкувати свої твори, а соціальні мережі скоротили шлях до читача, то багато хто з них стали авторами мережевого сектору літератури. Аналіз інтернет-контенту доводить, що поезія у мережі переважає прозу.

Нагадаємо, що мережева література – це особливий вид мистецтва слова. На думку дослідників (Ю. Завадський, В. Маркова, В. Матвеева, О. Холод), твори, що з'явилися в мережі, цілком залежать від цифрового носія і пов'язані з мультимедіа. Як зазначає В. Маркова, тексти, створені у мережі, адекватно сприймаються читачем тільки у мережі, оскільки набувають рис мультимедійності, інтерактивності та нелінійності (Маркова, 2015).

Під час війни поезія стала складником протистояння, гуртуючи навколо себе як сильних духом, так і тих, кому цього духу бракує. Т. Пастух зазначає, що мережева поезія «пропонує особливий спосіб бачення світу, культурних особливостей та універсалій, відчуття особистої гідності та поцінування свободи» (Пастух II, 2023) тими, про кого йдеться, з одного боку, та тими, хто створив ці тексти, – з іншого.

Не так багато нинішніх дослідників намагаються аналізувати сучасні тексти про війну в літературі часу війни. Саме тому базовою основою нашого матеріалу є роботи тих небагатьох авторів, які досліджують саме цей пласт українського поетичного слова.

Чим саме є сучасна поезія, розміщена на платформах інтернет-простору? Т. Пастух, шукаючи відповідь на це запитання, наводить приклад допису Б. Пастуха на його FB сторінці про те, що «поезія має бути максимально наближеною до життя, поставати спонтанно, зроджуватись із самих життєвих глибин. Вона має вражати неочікувано, сильно, глибоко. Вражати назавжди. Поезія – не філологічні вправління знудьгованого розуму, що перебуває у своєму камерному світі і не бачив справжнього життя, а спонтанний вибух важливого, наболілого, сутнісного. Поезія – це коли стихія життя проймає душу і відображається у промовистому, сильному, образному слові» (Пастух III, 2023).

Розмірковуючи над поезією, що з'являється у часи війни, дослідник акцентує увагу на тому, що «поезія у певний спосіб відображає дійсність, і чим більш безпосередніми та сильними є враження дійсності, тим яскравішою і виразнішою буде поетична образність. Свідченням цьому є те, що несподіваний для багатьох початок війни, звірства російських військ у Маріуполі, Бучі, Ірпені, Бородянці спричинили появу великої кількості поетичних текстів, де ці події знайшли своє відображення. Нині, коли війна переходить у стадію «на виснаження», вже не спостерігається того «сплеску» поезії, який був спочатку. Натомість поети, переживши перший сильний шок, починають представляти досвід вже другого етапу війни. Ця тенденція не є чітко окресленою, але вона простежується виразно. Так само можна на теперішньому етапі помітити, що хтось, хто мовчав, тепер заговорив, а хтось, хто заговорив спочатку, тепер мовчить. Це все зумовлено проявом творчого натхнення, прихід якого не піддається логічним обмірковуванням та передбаченням» (Пастух III, 2023).

Перший рік повномасштабної війни Росії проти України породив у мережі велику кількість поетичних творів. Серед їх авторів – такі добре відомі, знані в Україні та за її межами митці слова, як Ю. Іздрик, О. Ірванець, Г. Бабіч, Дзвінка Торохтушко, С. Жадан, М. Пономаренко. Поруч знаходяться імена тих, хто був маловідомим, або чий голос вперше зазвучав на всю країну: Н. Лисюк, І. Линник, В. Любунь, О. Богуцька, Р. Стефурак, П. Марченко та багато інших.

За результатами аналізу поетичного контенту інтернет-мереж можна стверджувати, що під час війни поезію пишуть представники різної статі, різного віку і досвіду віршування. І кому б вони не належали (чоловікам чи жінкам, майстрам слова чи тим, хто робить у поезії перші кроки), твори наповнені емоціями, що виникли під час сильних вражень, переживань чи почуттів різного спектру: радості, болю, відчаю, тривоги чи стривоженості. У поетичних текстах автори, з одного боку, фіксують жахття, трагічні настрої, страхи, а з іншого – стверджують силу життя, гуманізм, національну єдність тощо. Надзвичайно потужна емоційність є однією з основних ознак воєнної поезії сьогодення, своєрідним ідентифікатором, який поєднує всі аналізовані твори.

Ми зазначаємо, що далеко не всі мережеві тексти відповідають усталеним художньо-естетичним стандартам. Натомість усі вони вміщують потужні емоції, представляють багату образну систему, що відповідає певним пікам емоційних сплесків.-

Мережеві тексти переважно підсилюються потужною візуалізацією. За її допомогою у свідомості читача / глядача конденсується і закарбовується ідейне наповнення того, що представлено у словесному матеріалі. Використані в таких випадках графіка / фото / малюнок виконують функцію не розважального, а супровідного інформативного, підсилювального контенту. Таке поєднання активує різні мозкові центри і, як результат, породжує відповідні емоційні рефлексії. Мабуть, завдяки такому симбіозу явищ різних видів мистецтва образна система у мережевих текстах посідає позицію основної ідейно-художньої домінанти.

Поетичні рядки з'являлися на сторінках окремих авторів та на сторінках окремих груп у Facebook як реакція на конкретну подію, що відбулася. Увагу вона привертала не тільки змістовим наповненням, але і тим візуалізованим супроводом, який вважається «легшим на входження» в емоційну сферу адресата, ніж традиційно оформлений текст.

Найчастіше мережева поезія є рефлексією людини, яка не залишається байдужою до того, що робиться довкола. Автори зафіксували особистісні різноспрямовані переживання і почуття у формі оксюморонних єднань, своєрідного стягнення смислів і пластів життя, що не поєдналися. Зокрема, Олена Герасим'юк у вірші «Я – поет, яка пише невидимі вірші» звертається до своїх читачів із Маріуполя, які вже не зможуть прочитати чи послухати її поезії: *«Я – поет, яка пише невидимі вірші / для вбитих моїх читачів / Я стою і читаю нові свої вірші на сцені / Драматичного театру у місті Маріуполі, / розбитого вщент / російськими авіабомбами»*.

Ліричний герой Дмитра Лазуткіна у поезії «Марія» запитує Марію (звичайну жінку? Богоматір?), чому у попередньому мирному житті в колективного героя («ми») не було місця для формулювання та пошуків відповідей на запитання різного виміру (*«чому ми думали / що ракети – / це про космос? / чому нам не сказали / що ракети – / це про темні підвали? / що ніч має очі / що смерть має запах / що ми тут самі / і ніхто нас не забере / чому нам не сказали / Маріє?»*).

У вірші Е. Неруш «Герою наш, ти вже не з нами» звучить біль непоправної втрати: *«Герою наш, ти вже не з нами / Вже янголом на захист полетів. / Наш біль не передасть словами, / Не передати наших почуттів»*.

Сергій Рубан звертається до своїх героїв – сучасних «онуків Атілли» – із запитанням: *«З якого Ви хлопці металу?»* (*«З якого ви, хлопці, металу? / З якої ви, хлопці, сталі? / Тримали ворожу навалу / Герої із Азовсталі. / Зламавши війни канони, / Тримали що було сили... / Азовського гарнізону / Відважні внуки Атілли»*).

У вірші Анни Хвост «А зі мною нема зв'язку» у реаліях сьогодення оживає страшне радянське минуле, яке нібито наздоганяє українців та українок і намагається перетворити вільних людей на рабів: *«А зі мною нема зв'язку – / Абонент відсутній в мережі. / Нас везуть у Томськ, під Іркутськ, / У глуху російську безмежність. / В денеєрівських таборах / Перевірені, відфільтровані, / Лише з приписами в руках, / Ми – безпаспортні депортовані. / Сотні тисяч, старі й малі, / Посортовані, ізольовані, / Хто ми є на чужій землі, / Примусово евакуйовані? / Полонені? Чи вже раби? / І від чого були ми "звільнені"?»*.

«Краматорський вокзал» Вероніки Ганай складений із фрагментів різних життів, обірваних в одну мить рашистським бомбардуванням: *«Її одинадцять. І більше не буде більше. / Вона не закінчить музичну по класу "Вокал". / Мрії побути в Парижі і написати любовні вірші / В неї навіки забрав Краматорський вокзал... / Крихітний хлопчик тільки зіп'явся на ноги. / Перший десяток кроків вчора лише подолав. / Але можливість топтати всі інші дороги / В нього навіки забрав Краматорський вокзал...»*. Якими б емоційно насиченими не були ці слова для читача, без оприявлення за допомогою візуалізації вони сприймаються по-іншому. Образи словесні підсилюються візуальними. У такий спосіб слово набуває подвійної сили, емоція тексту доповнюється емоцією візуальною, а все разом комплексно впливає на адресата.

Проаналізувавши низку поетичних текстів періоду відкритого протистояння, розміщених на різних інтернет-платформах, ми приходимо до висновку, що частина з них є на рівні історичної пам'яті свідомим чи підсвідомим наслідуванням прадавніх українських художніх форм на кшталт замовляння, оплакування, закликання, колискових тощо. Зокрема, лірична героїня у поезії Анни Ютченко «У цьому вірші я б хотіла замінити» формулює своє бажання як повернення до магії минулого: *«у цьому вірші я б хотіла замінити / слово війна на багато інших слів / що чекають на промовляння»*. У «Колісковій» Володимира Аринєва поєднуються різні культурні шари, що фіксується згадуванням гемінгвейського «По кому подзвін» у площині колискової: *«А ти співаєш, співаєш, як скаче коник, / Як калатає самотній дзвоник. / Мамо, по кому ж він*

калатає, / Мамо, ти знаєш? / Звісно, знаю. / Спи-засинай, а завтра на ранок / Видалять зі стіни уламок, / Дах перестелять, / Засклять віконце. / Спи, моє серце, / Спи, моє сонце».

Світлана Перч, окреслюючи минуле і сьогодення своєї ліричної героїні, вибудовує простір вірша «Я була Березинею» як антитезу єдності: *«Я була Березинею, / Я засівала світ добро-тою. / Ти враже, зробив мене чорною, / Бо ти зробив мене удовою. / Я над твоїми хатами літатиму, / Чорним круком опівночі, / Я тобі спати не даватиму, / Я тобі виключу очі. / Я дітей твоїх, у колісках душитиму, / Я поля твої зіжну сараною. / Я воду в річках труїтиму, / Чорною, як моя хустка, бідую. / Я твоїх жінок, враже, висушу, / Щоб їх лоно стало пустелею, / Я твоїх батьків мором виморю, / Я вогнем пройдуся твоєю землею. / Я дощів не дам, / Заберу усе, / Не допоможуть попи з хоругвами».*

Особливу увагу ми хочемо приділити текстам, у яких автори, шукаючи підтримання, розуміння того, що відбувається і про що вони пишуть, звертаються до історичної минувшини. Саме таким є звернення до образу кошового отамана Сірка, який через віки спішить на допомогу сучасним співвітчизникам у тексті Віолетти Кравченко «Сірко пробудився»: *«Виє вітер, чорне небо, / Вовки й ті завили. / Бійся, вороже! До тебе / Встав Сірко з могили. / Наслухався, надивився, / Як ридать люди. / На три дні він відпросився – / Трьох достатньо буде».* У зображенні, що доповнювало цей текст, – образ запорізького козака Сірка, осучаснений за допомогою пікселя. Його шаблю доповнив автомат, і тільки козацький чуб у героя залишився незмінним. Минуле поєдналось із сучасним і на вербальному, і на візуальному рівнях, створюючи яскравий образ. Саме у такій єдності сприйняття тексту та образної його частини є незабутнім.

Намагаючись почерпнути відповіді у минулому, автори поетичних творів уводять у тексти міфологізовані образи психологічно стійкої української Сили. Інколи фольклорно-міфологізований образ набуває ознак культурологічного фону й акумулює спогади про героїзм минулого, інколи набирає чітких обрисів. Цей образ по-різному представлений у поетичних текстах. Прадавня Сила може мати дуже незвичне оприявлення. Вона може постати через такі дитячі речі, як лялька. Щоправда, іграшкова лялька постає не просто іграшкою, вона – лялька-мотанка, прадавній оберіг, який у своїй безлико́сті несе прадавню пам'ять усіх матерів української землі, зберігає надію на продовження роду, єднає минуле і теперішнє, живих і мертвих, а у важкі часи може перетворитися на справжнє прокляття, руйнівну силу, яка задля збереження, заради життя може творити не тільки дива, але і страшні речі («Мотанка» Інни Гончар): *«Я прикріплю м'які ганчірочки на двері, / щоб не грюкали. / Я прикладаю до вуха руку, бо від звуку боляче. / Я живу ваю безособові речення. / Я вишиваю безособові речі, / щоб не спадали з мене схудою. / І я зберу по волосинці усі зв'язки, / усі ключі за ниточки, / і я торкатимуся кінчиками пальців, ніби лезами. / Я – лялька-мотанка, що перетворюється на месницю. / Я буду переслідувати убивць / аж до вузла / на їхній ший».* У тексті друкованого формату читач сприйматиме образ, виходячи тільки із можливостей слова. У мережі вони (слова) отримають додаткове візуальне інформування, що підсилить вербальну образну систему, створену авторкою. Залежно від змісту зображення змінюватиметься конотаційне забарвлення словесного тексту. Якщо місце ляльки-мотанки замінить зображення поламаної ляльки, залишеної кимось у підвалах Азовсталі, – це буде один зміст. Якщо ляльку-мотанку у візуальному представленні замінить зображення іграшкового ведмедика біля плями крові на зруйнованому вокзалі у Краматорську – зміст буде іншим. Дитяча іграшка тільки підсилить образність тексту, не руйнуючи його, додаючи актуальності та нового звучання у кожному, окремо взятому випадку. Нині, у дні війни кожна дитяча іграшка – це лялька-мотанка, що волає до помсти. Візуалізація змінює представлення класичного, перелицьовує його, не руйнуючи енергетику, закладену пам'яттю пращурів.

Прадавня Сила може постати химерним уявленням – відьмою, жінкою, яка завдячуючи своїм надзвичайним можливостям, легко може заподіяти як лихо, так і зробити добро: *«Скільки, враже, півень / Вночі кукуріка – / Стільки днів у тебе / Доживати віка. / Богові – Боже. / Ворогу – Вороже. / Буде тобі, враже, / Так, як Відьма скаже»* («Буде тобі, враже, так, як Відьма скаже» Людмили Горової). Будь-яка українська жінка, загнана у глухий кут лютим ворогом, може перетворитися на відьму, пригадавши своє коріння або ж навчившись чаклувати, і порятунку катові від такої жінки не буде. І знову текст супроводжується у мережі візуальним образом, що виводить поезію за межі класичного уявлення про українське відьмарство і репрезентує суперреалістичну візію сьогодення. Занурення класичного у сучасність доповнює вербальні образи, збагачує їх, підсилює.

М. Пономаренко у поезії «Гітлера, Сталіна пережила, і цього переживу» зреалізувала прадавню українську Силу, котра бере витоки у сивій давнині, в образі старої і немічної жінки – баби Христини: *«Баба Христина зовсім не зла / Просто може рукою одною / Зарізати свиню, чи іншу скотину яку / І начаклувати урожаю на осінь / Може поглянуть в лице мертвяку / І воскресить, коли дуже попросять / Серце її полином поросло / Воно ще з молодості коструbate / Ворожі солдати, що йшли на село, / Усі спотикались об її хату / Об малесенькі вікна, об дверці / Об горщик із пилом далекої зірки / Плутались у бур'яні її серця, / Билися головами об одвірки...»*. Т. Пастух, на нашу думку, слушно зауважує, що «авторка творить образ жінки-відунки у часі війни. Баба Христина (звернімо увагу на її ім'я, що взагалі контрастує зі сферою її діяльності) володіє таємничими, нелюдськими властивостями, завдяки яким може творити дива: зробити так, аби восени був врожай, зарізати однією рукою свиню і навіть воскресити мерця. <...> Ворожі солдати, що йдуть на село, знаходять в її хаті неминучу смерть. Баба Христина закопує їх у лісі, позначаючи могили патичками, – так стабільний міфологічний образ світу, порушений зайдами, повертає свій баланс. Варто відзначити ще два моменти: душі вбитих російських солдат вертаються до баби потерчатами, що означає, що ці солдати загинули нехрещеними. Їм відмовлено у спасінні, їхні душі роковані на вічне блукання довкола місця свого поховання. Налякані потерчата знову приходять до хати баби Христини, і та (пам'ятаємо, що вона «зовсім не зла») намагається заспокоїти та розрадити їх. Її жіночий образ водночас втілює як руйнівні сили смерті, так і стверджувальні сили життя. Останні два рядки вірша з усією експресивною силою підсумовують те, що відбулося і відбувається: зустріч проминання і вічності, темряви і світла у міфологічному просторі хати» (Пастух III, 2023). Перетворення ворогів на безпорадних дітей, які не мають родини («Родини») і шукають прихисток у хаті бабці Христини, є актом захисту життя. Водночас образ самої Христини набуває рис Матері-прародительки.

Якої би форми міфологічна образність не набирала, тайна, що приховується в цих представленнях, неймовірно сильна і нездоланна. Вона зосереджує в собі потужну енергію нашого народу, віковий досвід, який упродовж століть слугував опорою українського життя. Все набуте дарує надію, підтримує у складних ситуаціях душевних стресів і переростає в поетичних рядках у неймовірну енергетику.

Ми не можемо оминати увагою ще одну форму міфологізації, яка доволі часто зустрічається у мережевих поетичних текстах. Вона пов'язана з біблійними міфами та образами, котрі під час війни набули зовсім нового сенсу та отримали нову інтерпретацію. Війна ввірвалась у життя кожного українця і докорінно все змінила. Відповідно змінились і звичні для повсякденного життя поняття, переконання, вірування. Змінились й образи вірування українців. Усе це, підсилене переживаннями від обстрілів, руйнувань, болю, втрат, породило у свідомості зовсім нові візії, які знайшли своє відображення у мережевій літературі.

В окремих поетичних мікросвітах поетів представлено образи неосакрального, що проявляється в образах Бога, який зійшов на землю, щоб допомогти українцям і творити новий міф в образі Бога-солдата, Бога-лікаря, Бога-електрика, Бога-хлібороба, Бога-пекаря, Бога-Людини. Прикладом цього є текст «Сьогодні Бог носить «піксель» Василя Задорожного: *«Сьогодні Бог носить «піксель», / Щоранку шнурує берці – / І ходить поперед війська, / Спинає навалу смерті. / Сьогодні Бог у халаті, / Зі скальпелем, посивілий, / Виймає з-під серця солдата / Залізо осатаніле. / Сьогодні Бог носить «кігті» / І тягне дріт електричний, / Аби навчалися діти, / До радостей світу звичні. / Сьогодні Бог поле сіє, / Хлібину до печі садить, / Вселяє в серця надію, / Втішає, голубить, радить... / Дарма у Кремлі галатини / На Нього, лукаві, кивають: / Сьогодні Бог в Україні. / Дітей Своїх захищає»*. Такий образ є запорукою міцності, стійкості, сміливості. Він вселяє дух надії, неминучість помсти, віри у Перемогу. Він багатоликий і водночас представляє земне і вічне, створюючи зв'язок із теперішнім та майбутнім.

Звичним для мережевих поетичних текстів періоду відкритого протистояння є діалог, що відбувається між представниками різних світів, або ж їхні монологічні звернення. Ми хочемо звернути увагу на наявність у текстах особливого монологу, який руйнує сакральність біблійного міфу про Отця та Сина, надаючи йому зовсім нового звучання. Як приклад ми наведемо текст Михайла Красюка (Mukhailo Krasniuk) «Христос сидить у печері й дивиться фото з Бучі», в якому Син звертається до Отця, намагаючись зрозуміти його бездіяльність: *«Христос сидить у печері й дивиться фото з Бучі. / Отче, питає, чому ти не втопиш цю шосту частину суші? /*

Не можна бути одночасно нейтральним, всемогутнім і всеблагим. / Бачиш, навіть зірку Полин захопили твої вороги. / Ти став занадто ватний, Отче, занадто м'який. / Чому не вишлеш янголів збивати ракети і літаки? / Це ж з твого неба падають бомби на мирні дахи. / Колись ти нищив цілі народи й за менші гріхи. / Нехай кров отрує ріки, вогонь палає, вода тече. / Якщо там залишилися праведники – нехай будуть ковчег. / Більш ніщо їм не зніме криваву імлу з очей – / Серафим без меча не такий переконливий, як із мечем. / Дай наказ наступати жабам, мухам, і сарані. / Визначайся, Отче, за кого ти в цій війні. / Бачиш, Отче, дитину у зруйнованому Ірпені? / Напис ІНЦІ – чорнилами на спині». Заклики сина до Отця відкритий, олюднений до болю. І це не дивно, адже Син – це Боголюдина, для автора – це українець за своїм духом і сутністю, українець, який переживає біль і страждання своїх близьких. І усі, хто спостерігає і у занімілому очікуванні втрачає свою «божественну» силу, повинні схаменутися.

В іншому тексті нового звучання набуває біблійний міф про малого Ісуса, народженого у Вифлеємі (Олеся Жданюк «Син Божий і звичайний людський син»): *«Син Божий і звичайний людський син / Зустрілися у сні на полі брані: / Новонародженим малям один, / А в іншого – на тілі свіжі рани... / Ісусик серцем воїна вмовляв / Триматися, у відчай не впадати. / Щоб тільки вистояв, не відступав, / Бо того варта Україна-мати...»*. І тут знову біблійна класична історія оприявлюється у новій реальності. Ми додамо, що у мережевому варіанті цей текст доповнювався зображенням розбитого обстрілами будинку / стайні, де поруч пораненого бійця знаходилася маленька колиска з немовлятком... Вербально-візуальна візія представлена новим образом, який поєднує сакральне та реальне, створюючи нову художню реальність.

Справжнім криком душі стає образ улюбленого всіма українськими дітками Святого Миколая, який у розгубленості від того, що не знає, як допомогти, як виконати бажання сотень і тисяч дітей, що зводяться до одного («Сидів Святий, закрив лице руками» Шура Стріла): *«Сидів Святий, закрив лице руками. / Перечитав півторби вже листів... / І геть ніяк не міг прийти до тями / Від побажань, здавалось, малюків. / Вони просили зовсім не для себе, / І не про те, що мріялось торік... / "Закрий для нас, Святий Миколо, небо!" – / Благання аж зривалися на крик. / Читав Святий про вибухи, руїни... / Пекли вогнем з надіями листи... / А як же вам, малята України, / Жаданий мир у торбі принести? / Як повернути дім, квартиру, хату? / Чи місто, що від попелу сніжить? / І як підняти з-під надгробка тата? / А скільки їх в землі сирій лежить... / Як відшукати сиротам матусю? / А де знайти утрачених батьків? / Я до дітей тепер іти боюся...»*.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Образи мережевої поезії, що фіксують світоглядні сенси буття, є своєрідним сакральним містком між минулим і сучасним, так потрібним сьогодні, коли втрати та емоції, які вони передають, переповнюють і читачів, і поетів. Створені у художній реальності, ці образи постають як візуалізація української ментальності, що є базовою основою захисту рідної землі. Світоглядний струс, який спричинила війна, пробудив прадавню Силу – силу міфологічних уявлень та відчуттів, що їх супроводжують, силу, в якій поєднується язичницьке начало і християнський досвід. На нашу думку, саме у мережевій поезії про війну актуалізується зв'язок прадавнього (архетипного) із сучасними формами презентації нових сенсів.

Оскільки у мережевому просторі постійно з'являються нові поетичні тексти, дослідження цього феномену має продовжуватися. Перспектива застосування різних аналітичних практик під час розгляду мережевих текстів, які нині стали частиною не тільки нашої культури, але і способом зафіксувати нашу історію, видається нам необхідною і своєчасною.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- Ганай, В. «Краматорський вокзал». URL: <https://www.facebook.com/people/%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%93%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B9/100008245240164/>
- Герасим'юк, О. «Я – поет, яка пише невидимі вірші». URL: <https://www.facebook.com/groups/713320479592198>
- Гончар, І. «МотаНка». URL: <http://soloneba.com/inna-honchar-zlyva/>
- Жданюк, О. «Син Божий і звичайний людський син». URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100014165944299>
- Задорожний, В. «Сьогодні Бог носить «пксель». URL: <https://z-upload.facebook.com/fridomtsi/posts/3204345619863327>

- Кравченко, В. «Сірко пробудився». URL: https://www.facebook.com/groups/234855831454113/?locale=ru_RU
- Красюк, М. «Христос сидить у печері й дивиться фото з Бучі». URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100067959871905>
- Лазуткін, Д. «Марія». Дата публікації: 09.06.2022 Видання: Посестри. Часопис №11 URL: <https://posestry.eu/zhurnal/no-11/statya/mariya>
- Лещук, Л. «Буде тобі, враже, Так, як Відьма скаже». URL: <https://www.kislorod.org.ua/bude-tobi-vrazhe-tak-jak-vidma-skazhe- genialnij-virsh-vid-ukrainki-stav-hitom/>
- Неруш, Е. «Герою наш, ти вже не з нами» URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100078134743779>
- Перч, С. «Я була Берегинею» URL: <https://www.facebook.com/groups/713320479592198>
- Пономаренко, М. «Гітлера, Сталіна пережила, і цього переживу». URL: <https://inkyiv.com.ua/2022/05/20020/>
- Рубан, С. «З якого Ви хлопці металу?». URL: <https://mala.storinka.org/%D0%B2%D1%96%D1%80%D1%88%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83.html>
- Хвост, А. «А зі мною нема зв'язку». URL: <https://www.facebook.com/groups/713320479592198>
- Шура Стріла. «Сидів Святий, закрив лице руками». URL: <https://osvita-info.com/post/25766>
- Ютченко, А. «У цьому вірші я б хотіла замінити». URL: <https://chytomo.com/trymaty-svoikh-v-obijmakh-dumok-16-novykh-virshiv-pro-vijnu/>

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Завадський, Ю. Р. (2006). *Типологія й естетика мережевої літератури і сучасне західне літературознавство*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Тернопіль. 18 с.
- Кошкіна, С. (2023). *Література часів війни*. URL: <https://pen.org.ua/literatura-chasiv-vijni>.
- Маркова, В. (2015). *Феномен мережевої літератури: книгознавчий аспект*, 1, 42–45.
- Матвєєва, В. Є. (2019). *Мережева література як невід'ємна складова сучасного літературного процесу (на прикладі творчості поеток І.Сажинської та О.Ольшанської)*. URL: http://ukrlit-2017.blogspot.com/2019/02/blog-post_97.html.
- Пастух, Т. (2023). *Поезія в час війни (I)*. URL: <https://zbruc.eu/node/112014>
- Пастух, Т. (2023). *Поезія в час війни (II)*. URL: <https://zbruc.eu/node/112646>
- Пастух, Т. (2023). *Поезія в час війни (III)*. URL: <https://zbruc.eu/node/113426>
- Рябченко, М. (2019). *Жанрова різноманітність воєнної прози в сучасній українській літературі*. Najnowsza słowiańska literatura i kultura popularna. Figury swojskości i obcości współczesnego świata w literaturze i kulturze popularnej krajów słowiańskich, 277–289.
- Цепкало, Т. О. (2020). *Міфологізм української поезії ХХ століття як об'єкт літературного дискурсу*. URL: http://www.baltijapublishing.lv/download/monograph/colmomo_fil/22.pdf
- Яцимирська, М. (2015). *Візуальні тексти в соціальних мережах (рефлексії, концепти, емоції)*, 40, 361–369.

REFERENCES

- Zavadskyi, Yu. R. (2006). *Typolohiia y poetyka merezhevoi literatury i suchasne zakhidne literaturoznavstvo*. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia stupenia kandydata filolohichnykh nauk. Ternopil. 18 s. [in Ukrainian].
- Koshkina, Sonia (2023). *Literatura chasiv viiny*. URL: <https://pen.org.ua/literatura-chasiv-vijni> [in Ukrainian].
- Markova, V. (2015). *Fenomen merezhevoi literatury: knyhoznachnyi aspekt*, 1, 42-45 [in Ukrainian].
- Matveieva, V. Ye. (2019). *Merezheva literatura yak nevidiemna skladova suchasnoho literaturnoho protsesu (na pryklady tvorchosti poetok I.Sazhynskoi ta O.Olshanskoi)*. URL: http://ukrlit-2017.blogspot.com/2019/02/blog-post_97.html [in Ukrainian].
- Pastukh, T. *Poeziia v chas viiny (I)*. (2023). URL: <https://zbruc.eu/node/112014> [in Ukrainian].
- Pastukh, T. *Poeziia v chas viiny (II)*. (2023). URL: <https://zbruc.eu/node/112646> [in Ukrainian].
- Pastukh, T. *Poeziia v chas viiny (III)*. (2023). URL: <https://zbruc.eu/node/113426> [in Ukrainian].
- Riabchenko, M. (2019). *Zhanrova riznomanitnist voiennoi prozy v suchasni ukrainiskii literaturi*. Najnowsza słowiańska literatura i kultura popularna. Figury swojskości i obcości współczesnego świata w literaturze i kulturze popularnej krajów słowiańskich, 277-289 [in Ukrainian].
- Tsepkało, T. O. (2020). *Mifolohizm ukrainskoi poezii KhKh stolittia yak obiekt literaturnoho dyskursu* URL: http://www.baltijapublishing.lv/download/monograph/colmomo_fil/22.pdf [in Ukrainian].
- Iatsymirská, M. (2015). *Vizualni teksty v sotsialnykh merezhakh (refleksii, kontsepty, emotsii)*, 40, 361–369 [in Ukrainian].